

References

1. Baranovska M.S. Estradno-vokalna muzika v Ukraini kincyа XX – pochatku XXI st.: tendencii rozvitku // Visnik KNUKiM: Zb. nauk. prac. – Vip. 28 / Kiyivskiy nacionalniy universitet kulturi i mistectv. – K., 2013. – 217 s. – Seriya "Mistectvoznavstvo". – S.5-11.
2. Vasil`eva L.L. Rok-muzika yak faktor rozvitku kulturi drugoyi polovini XX stolittya. / L.L. Vasil`eva, avtoref dis kand..mistectvoznavstva. Odes. derj. akademiya, K. : – 2004, – 19 s.
3. Gordiychuk M. Ukrainska narodna muzika // Folklor i folkloristika. K.: Muzichna Ukraina, 1979. – s.5-48.
4. Goshovskiy V. U istokov narodnoy muziki slavyan. Ocherki po muzikalnomu slavyanovedeniyu. – M.:Sovetskiy kompozitor, 1971. – 305s.
5. Gritca S. Spilnist melodichnih tipiv u slov`yanskiy pisennosti Karpat // Folklor u prostori i chasi. – Ternopil: Aston, 2000. – S.21-32.
6. Yevtushenko O. Ukraina IN ROCK. – K.: Grani-T, 2011. – 240 s.
7. Kolessa F.M. Muzikoznavchi praci. – Kiyiv: Naukova dumka, 1970. – 592 s.
8. Kolubayev O.L. Formuvannya pisenno-estradnoyi tradiciyi Galichini v konteksti polikulturnoyi vzayemodiyi / O. L. Kolubayev // Naukovi zapiski Ternopil'skogo nacionalnogo pedagogichnogo universitetu im. Volodimira Gnatyuka. Ser. Mistectvoznavstvo / redkol.: M. Stankevich, O. Golubec, N. Ursu [ta in.]. – Ternopil : TNPU, 2012. – Vip. 2. – S. 88–94.
9. Litvinova O. Stilevie osobennosti rok-n-rolla (na primere tvorchestva gruppi "Brati Gadyukini"). Dipl. Rabota. –Kiev, 1997. – 148 s.
10. Mozgoviy M.P. Stanovlennya i tendencii rozvitku ukrainskoi estradnoi pisni: avtoref. dis. kand. mist.: spec. 17.00.01 "Teoriya ta istoriya kulturi" / M. P. Mozgoviy; Kiyivskiy nacionalniy universitet kulturi i mistectv. – K., 2007. – S. 11.

УДК 785. 161 (477)

Безпала Світлана Станіславівна,
викладач кафедри історії, теорії та практики культури
Чернігівського інституту мистецтв та менеджменту культури,
здобувач Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв
e-mail: sveta84musik@mail.ru

ЗАКОНОМІРНОСТІ ПОБУТУВАННЯ ДЖАЗУ В ОБЛАСНИХ ЦЕНТРАХ УКРАЇНИ НА МЕЖІ ХХ – ХХІ СТ. (на прикладі м. Чернігова)

Стаття присвячена вивченню деяких закономірностей побутування джазу в обласному центрі України періоду державної незалежності на прикладі Чернігова. Розглядаються сфери побутування жанру, систематизуються відомі факти джазової практики в цьому місті, приділяється увага дослідженню специфіки навчання в даному напрямку. Зазначається інтенсифікація розвитку жанру, професіоналізація джазового виконавства та спроби відтворення індивідуальної стилістики.

Ключові слова: джаз, джаз-клуб, джаз-фестиваль, форми музикування, джазове навчання.

Беспалая Светлана Станиславовна, преподаватель кафедры истории, теории и практики культуры Черниговского института искусств и менеджмента культуры, Национальная академия руководящих кадров культуры и искусств, соискатель Национальной академии руководящих кадров культуры и искусств

Закономірності бытовання джаза в областних центрах України на рубежі ХХ – ХХІ вв. (на прикладі г. Чернігова)

Стаття посвячена вивченню деяких закономірностей бытовання джаза в областному центрі України періода державної незалежності на прикладі Чернігова. Розглядаються сфери бытовання жанру, систематизуються відомі факти джазової практики в цьому місті, приділяється увага дослідженню специфіки навчання в даній галузі. Відзначається інтенсифікація розвитку жанру, професіоналізація джазового виконання та спроби відтворення індивідуальної стилістики.

Ключові слова: джаз, джаз-клуб, джаз-фестиваль, форми музикування, джазове навчання.

Bespalaya Svetlana, lecturer of the history, theory and practice of culture chair, Chernigov Institute of Arts and Management of Culture National Academy of managerial staff of culture and arts, Ph.D. student, National academy of managerial staff of culture and arts

The regularities of existence of jazz in regional centers of Ukraine on the turn of the XX-XXI centuries (on the example of Chernigov)

The article studies the existence of some laws of jazz in the regional center of Ukraine in the period of national independence on the example of Chernigov. The scope of existence of the genre is discussed, the known facts of jazz practice in this city are systematized, and the attention is paid to the research of specific training in this area. The intensification of the genre development, the professionalization of jazz performance and attempts to recreate the individual stylistic are pointed out.

Keywords: jazz, jazz club, jazz festival, forms of music making, jazz studies.

Джаз, народжений в Америці на початку ХХ ст., сьогодні є одним з найвпливовіших інтернаціональних явищ та важливих складових світової музичної культури. Історія цього жанру, що з'явився в нашій країні за часів СРСР, спочатку розвивалася дещо уповільнено через загальновідомі соціально-політичні та культурні обставини того часу. Лише із середини 80-х років ХХ ст. намітилася тенденція прискорення процесу розвитку вітчизняного джазового мистецтва, з її поступовим зростанням, особливо, в останнє десятиріччя минулого століття. Впродовж розбудови незалежної держави (за відсутності ідеологічних, політичних та соціальних перешкод у 90-х) побутування джазу в Україні поступово усвідомлюється як важливе явище та невід'ємний елемент сучасної вітчизняної музичної культури.

В "радянській" Україні функціонування даного жанру здебільшого фокусувалося в значних містах – Києві, Одесі, пізніше – Донецьку, Дніпропетровську, Харкові та Львові [1]. Але, приблизно з 90-х років ХХ ст., навколо традиційних "джазових центрів", поступово почала створюватись мережа "малих" міст з явними ознаками функціонування жанру.

З одного боку, значну роль у розвитку джазу в Україні почала відігравати музична культура її окремих регіонів, з іншого ж – вона може слугувати своєрідним індикатором загальних тенденцій побутування джазу на теренах нашої країни. Тому одним з актуальних питань – в контексті загальної проблеми фор-

мування вітчизняної національної джазової школи – постає вивчення закономірностей функціонування джазу в обласних центрах.

Шляхи розвитку джазу в Україні останнім часом висвітлюються в наукових працях вітчизняних дослідників жанру. Зокрема, функціонування українського джазу в сучасних соціальних умовах вивчає О. Кізлова [3]. Деякі питання практики жанру та його інфраструктури в регіональному аспекті розглядаються в статтях О. Войченко [1], І. Кириченко [4], В. Олендарьова [5], З. Рось [6], О. Саранчина [7]. Певним орієнтиром, в даному питанні, може слугувати матеріал "Української енциклопедії джазу" В. Симоненка [8].

Автори досліджують традиції джазового музикування, які первинно склалися в значних "джазових центрах" та залишають поза увагою закономірності розвитку цього жанру, що відбувається в "малих" містах нашої країни. Показовою в цьому відношенні є музична культура Чернігівщини, в якій неабияке місце займає джазове виконавство. Його витoki проявлялися ще з 30-х років ХХ ст., а історія бере свій початок від 60-х та набуває якісного розвитку з 90-х років минулого століття. В зв'язку з цим можна стверджувати, що даний тип мистецтва представляє собою "культурний пласт", який потребує детального вивчення, тому мета даної розвідки – дослідити функціонування джазу в Чернігові періоду від 90-х років ХХ ст. до сьогодення.

До середини 80-х років в Чернігові визначилось коло провідних музикантів, ентузіастів та любителів джазу, результатом чого стала поява "джаз-клубу" у 1986 році [8, 117]. Цей факт можна розглядати як типовий, оскільки такі організації виникали повсюдно, спочатку в крупних (з 60-х р.), а пізніше (з середини 80-х) і в менших обласних центрах нашої країни. Підтвердженням цьому є їх перелік, наданий в енциклопедії В. Симоненка: "джаз-клуби – громадські об'єднання музикантів і любителів джазу. Діяли в Бердянську (1993), Білій церкві (1982), Горлівці (1977), Дніпропетровську (1967 – 1973, 1985 – 1990), Донецьку (1967 – 1969), Києві (1962 – 1990), Кривому Розі (1987 – 1989), Одесі (1980), Смілі (1991 – 1996), Сумах (1986 – 1987), Черкасах (1989 – 1994), Чернівцях (1985 – 1987), Чернігові (1986 – 1997). Члени джаз-клубів виступали з лекціями, брали участь у проведенні конкурсів, фестивалів, займалися гастрольно-концертною діяльністю" [8, 37].

Ідея створення чернігівського джаз-клубу належала ентузіасту та любителю джазу Станіславу Качановському, який запропонував "реалізувати" її відомому в місті музиканту, – піаністу Святославу Чарковському, чиє ім'я згодом було внесено до "Української енциклопедії джазу" [8, 116].

Цей музикант народився та виріс в Одесі, – місті, яке також було батьківщиною Л. Утьосова та по праву вважається колискою українського джазу. Батьки С. Чарковського були музикантами: мати, Олександра Крижановська – співачка, батько, Борис Чарковський – піаніст, педагог Одеської консерваторії. Разом вони виступали у складі джаз-оркестру кінотеатру "ХХ-річчя РСЧА", під керівництвом Є. Танцюри [8, 104, 116]. Академічну музичну освіту музикант здобув в Одеській консерваторії ім. А. В. Нежданової (з 1967 – 1972 рр.). Але на формування його професійних якостей помітно вплинуло одеське "джазове середовище" та безпосереднє оточення музиканта: подругою з дитинства була Тетяна

Боева, яка згодом стала відомою джазовою співачкою [8, 18], а в студентські роки він потоваришував зі своїм сокурсником Сергієм Терентьєвим – відомим нині в Україні та світі джазовим піаністом [8, 106]. Окрім цього, досить тривалий час (1968 – 1981 рр.) С. Чарковський вдосконалював свою майстерність, граючи в рестораних ансамблях, а також круїзних судах Чорноморського флоту¹.

У 1973 році він розпочав викладацьку діяльність у Чернігівському музичному училищі, по класу академічного фортепіано, та паралельно (з 1986–1990 рр.) працював концертмейстером Чернігівської філармонії.

Зважаючи на вищезазначене, саме музикантам "джаз-клубу", який очолив С. Чарковський, судилося спрямувати розвиток чернігівського джазу в професійне русло. Метою діяльності цієї спілки було розширення музичного кругозору дещо консервативної чернігівської публіки та впровадження у професійно-мистецьке середовище ще одного жанру, який представляв "нову" демократичну культуру.

Зі спогадів Чарковського стає відомо, що ідея організації "джаз-клубу" базувалася на створенні професійного джазового колективу, до складу якого, первісно, увійшли викладачі Чернігівського музичного училища: С. Чарковський (керівник ансамблю, фортепіано), В. Рагулін (ударні), Е. Ярошевич (скрипка) та керівник оркестрової групи народного хору Чернігівської філармонії, аранжувальник Ю. Кравець (бас-гітара). Склад ансамблю поступово оновлювався, як і його учасники. От же, у різний час, в ансамблі "джаз-клубу" (його ще називали "джаз-салон") грали: О. Леоненко (ударні), Ю. Аксаментов (саксофон), Г. Лисун (бас-гітара).

Місце базування ансамблю "джаз-салону" неодноразово змінювалось, як і дещо змінювалися його функції. Свою діяльність колектив розпочинав супроводжуючи різні корпоративні заходи у невеличкому кафе при "Домі культури будівельників". Щоп'ятниці проводилися вечори джазової музики, які поступово перетворилися на концертні виступи та проходили вже у великій залі цього ж приміщення (а пізніше – при видавництві "Десна"). Такі концерти часто збирали аншлаги, в яких більшу частину слухацького контингенту складали музиканти: студенти та викладачі музичного училища, педагогічного університету, військовики та артисти філармонії. Після виступів колективу іноді відбувалися джем-сейшні, які зазвичай тривали до пізньої ночі, за участю присутніх місцевих музикантів. Перший час концерти "джаз-клубу" супроводжувались невеликими лекціями з історії джазу², які проводив С. Качановський, паралельно виконуючи і роль ведучого.

Репертуар ансамблю складався з композицій переважно таких напрямків, як "мейнстрим", "кул" та традиційних джаз стандартів. Обов'язковими творами в програмі були: "Take Five" П. Дезмонда, "Blue Rondo A La Turk" Д. Брубeka, "September morning" Н. Даймонда. Музиканти колективу намагалися продемонструвати свою майстерність в імпровізаційних соло, що відповідало традиціям джазової ансамблевої гри. Звісно ж, якісні результати імпровізацій кожного з учасників були нерівноцінними: інколи соло важко "давалися", але частіше деякі музиканти могли виконувати його безупинно, навіть "перебиваючи" колег. Для запобігання таких курйозів керівник ансамблю розподіляв окремі імпровізаційні квадрати між виконавцями, намагаючись прищепити таким чином культуру джазового виконання.

Діяльність цього об'єднання обмежувалася лише концертними виступами, які відбувалися суто в межах міст Чернігова та Славутича, але взагалі підтримувати її було досить важко, особливо в умовах того часу. Існування "джаз-клубу" тривало близько десяти років (1986 – 1997 рр.), співпадаючи зі складним періодом соціально-політичних змін у країні. Одним з пріоритетних напрямів у культурній політиці початку 90-х років ХХ ст., стало відродження саме національної, переважно народної культури. Тому припинення діяльності цієї спілки в Чернігові пояснювалось відсутністю державної підтримки.

При аналізі особливостей функціонування чернігівського "джаз-клубу", який обмежувався лише концертами-лекціями, виявилися розбіжності із загальною тенденцією, зокрема, зазначеною в "Українській енциклопедії джазу". Але, незважаючи на це, дана організація залишила вагомий слід у культурі міста, цілком реалізувавши мету своєї діяльності.

Разом з тим виступи колективу С. Чарковського відбувалися й надалі, але вже за прикладних умов, зокрема в ресторані "Людмила" (пізніше відомому під назвою "Фортуна"). Того часу в ансамблі грали: В. Серіков (саксофон), А. Шаповов (ударні), Г. Лисун (бас-гітара). Серед вокалістів, які виступали з ансамблем, особливо запам'яталися: С. Макаренко, Г. Петренко та В. Корженок.

Звісно ж, репертуарний діапазон ресторанного ансамблю відповідав умовам побутування: переважна його частина включала естрадні та популярні пісні. Однак, згідно традиції, з сьомої до дев'ятої години вечора по п'ятницях, відводився час для джазового музикування, завдяки чому утримувалося коло постійних слухачів. У 2003 р. С. Чарковський переїхав до Німеччини, але його досвід став запорукою розширення кола прихильників джазу в Чернігові.

Ознакою наступного етапу у розвитку місцевого зразка жанру стало створення в Чернігівському музичному училищі першого навчального джазового колективу – біг-бенду (у 1995 р.). Його засновник – викладач по класу ударних інструментів Вадим Рагулін, чия творча діяльність вплинула не на одне покоління музикантів. Досвід джазового музикування він здобув під час роботи артистом оркестру Московського цирку Ю. Нікуліна, навчаючись паралельно у музичному училищі ім. Гнесіних (у 60-х рр. ХХ ст.) [9,154].

При роботі над творами В. Рагулін особливу увагу приділяв метро-ритмічній специфіці жанру – свінгуванню, штрихам, фразуванню, динаміці та манері виконання, оскільки вважав, що без цих елементів неможливо відтворити джазову стилістику. Також ретельно відпрацьовувались імпровізаційні соло, що були обов'язковими для кожного композиції.

Новим був підхід і до вибору репертуару, який відповідав культурним вимогам того часу – поряд зі свінговими творами іноді звучали джазові обробки українських народних пісень, наприклад: "Їхали козаки", "Щедрик".

Пізніше на базі біг-бенду утворюються і малі форми: як студентського складу – диксиленд, квартет, так і викладацького – тріо (форепіано – В. Горленко, контрабас – В. Фесенко, ударні – В. Рагулін).

Організований за ініціативою В. Рагуліна та завдячуючи ентузіазму студентів духового відділу – спочатку як факультатив – біг-бэнд стає передумовою для відкриття в музичному училищі естрадного відділу (у 2001 р.) [9, 149]. Од-

нак, в свою чергу, його керівництво зіткнулося з традиційними для початкового періоду існування будь-якої нової форми проблемами, зокрема методичного та кадрового забезпечення: недостатньою кількістю навчальної літератури, фонічного та нотного матеріалу, відсутністю навчальних програм, та головне – кваліфікованих спеціалістів з деяких дисциплін. На сьогодні частину недоліків вже ліквідовано, але схоже, що цей відділ поки що знаходиться на етапі становлення, хоча і дав перші результати свого функціонування: в місті з'явилася певна кількість молодих джазових музикантів (деякі з них продовжили освіту у вищих навчальних закладах Донецька, Харкова, Києва).

Відповідну спеціалізацію було впроваджено і на початковому рівні освіти. У 2004 р. в Чернігівській дитячій музичній школі №2 відбулося відкриття єдиного в місті вечірнього естрадного відділу. Специфіка викладання на ньому досить незвична, оскільки навчання зорієнтоване на учнів молодшого віку та дорослих (до тридцяти років). Якщо естрадно-джазовий профіль існує порівняно давно в значних містах України (наприклад, у Києві з 1980 р., у Львові з середини 80-х рр., в Донецьку з 1987 р.) і можна скористатися певною мірою досвідом його впровадження у початкову навчальну практику, то відповідне включення до освітнього процесу щойно згаданого закладу було цілком новаторською справою і тому вимагало детального вивчення. (Хоча, набагато раніше, з 1974 року, подібний відділ існував при Київській вечірній музичній школі робітничої молоді ім. К.Г. Стеценка) [8, 38].

Для надання ясності та повноти картини щодо становлення джазової освіти на початковій ланці при Чернігівській ДМШ №2, надамо систематику дисциплін, передбачених навчальним планом: фах (духові та ударні інструменти, синтезатор, естрадний спів, електро- та бас-гітара); музично-теоретичні дисципліни (сольфеджіо, музична література, історія джазу та естради); колективне музикування (ансамбль, оркестр); предмет за вибором (основи імпровізації, композиція або одна з перелічених вище дисциплін).

На даному етапі проблеми методичного та кадрового забезпечення вдалося подолати, навчальний процес йде згідно плану (в школі працює викладацький склад з відповідною кваліфікацією, розроблені навчальні програми з усіх дисциплін, існує необхідна матеріально-технічна база).

Спираючись на певний досвід, можна визначити декілька методичних і практичних особливостей викладання тих чи інших предметів. Головною та загальною для всіх є – спрямованість на академічну методику (на перших роках навчання), з поступовою орієнтацією на джаз (в середніх та старших класах).

На уроках з фаху в якості навчального матеріалу використовується джазовий репертуар, який на сьогодні став більш доступним: фортепіанні твори О. Пітерсона, Ч. Корія, К. Кріт, М. Шмітца, А. Дворжака, джазові стандарти в обробці Д. Крамера, збірки "Джаз для дітей", американські посібники з фонограмами Дж. Аберсольда, Дж. Бергонци, Б. Столоффа та ін.

Учні естрадного відділу вивчають спеціально розроблений курс джазового сольфеджіо, що, не відходячи від академічної практики, включає елементи музичної мови джазу, а саме: специфічний ритм, акордику та її літерно-цифрове позначення, гармонічні та мелодичні звороти, блюз, типи фактури.

Обов'язковим також є предмет "Колективне музикування". Виходячи з практики, більш ефективною та доступною для початкового рівня виявилася ансамблева його форма, що відзначилося певними успіхами.

Підсумовуючи, слід зазначити, що перші результати роботи по вихованню джазових музикантів досить обнадійливі – про що і свідчать, зокрема, перемоги у міських, обласних та всеукраїнських конкурсах, а також продовження освіти деякими випускниками в середніх та вищих навчальних закладах. Окрім того, проводиться постійна цілеспрямована робота з пошуку та підготовки можливих абітурієнтів з даного фаху.

Розглядаючи питання історичного процесу розвитку джазового виконавства в Чернігові, слід вказати на продовження традиції побутування цього жанру не тільки у звичних світських умовах, але й у військових структурах міста. У 1998 році на базі 7 військового оркестру штабу північного оперативного командування формується біг-бенд під керівництвом Георгія Волкова. Оркестрантами новоствореного колективу стали і декілька колишніх вихованців студентського джаз-бенду В. Рагуліна, зокрема, солісти: С. Проценко (саксофон тенор), К. Міненко (баритон саксофон), О. Годун (труба); пізніше – А. Романенко (саксофон тенор) М. Герасименко (саксофон альт).

Після реформування оркестру у військово-музичний центр збройних сил України (ВМЦ ЗСУ), до складу якого увійшли великі колективи – хор, балет, камерний та духовий оркестр, біг-бенд (але вже під керівництвом В. Проценка), з'являються ще декілька малих форм – вокальний джаз секстет "Май", інструментальний ансамбль "Комбо" та "Диксіленд", які часто виступали в Чернігівській області та по всій Україні.

Яскравою подією у творчій діяльності біг-бенду ВМЦ у 2008 році стає спільний концерт з біг-бендом "Check six" оркестру Європейського командування військово-повітряних сил США, що є продовжувачем традицій оркестру майора Глена Міллера [2]. У зв'язку з цим виникає асоціація з відомими фактами кінця XIX століття, коли військові колективи та аналогічні їм за складом громадські марширувальні оркестри (street bands) Нового Орлеану вперше заявили про народження нового типу музики, що в подальшому отримала назву "джаз". Таким чином, можна говорити про певний ренесанс традиційних форм музикування в сучасних вітчизняних умовах. Враховуючи помітне місце даного колективу на джазовому небосхилі нашого регіону, доцільним буде надання оцінки його діяльності і в художньо-стильовому аспекті. За тривалий час існування, по-перше, визначився широкий спектр репертуару – від свінгової музики до модерн джазу, а саме, як виконання творів К. Бейсі, Д. Елінгтона, так і Х. Хенкока, Дж. Колтрейна, аранжувань С. Нестіко, М. Камільо та ін. По-друге, він продемонстрував здатність виконувати твори з надзвичайно широким діапазоном за рахунок секції труб (зокрема, трубачем-туттістом був О. Вишнепольський [9,153], а нині є О. Ткаченко). По-третє, було продемонстровано, що поряд з традиційною практикою виконання транскрибованих партій, можна сміливо застосовувати і безпосередні імпровізаційні соло, наприклад, саксофонове, фортепіанне, гітарне.

Ясна річ, що не обійшлося без певних недоліків: деякі твори виглядають занадто складними для окремих секцій колективу, оскільки темпи занадто при-

скорені; динамічна градація не завжди чітка і різноманітна. Можливо, ці недоліки викликані дещо несистематичним характером репетицій, але їх усунення – це тільки проблема часу, за умов подальшої цілеспрямованої роботи.

На початку ХХІ ст. джазове життя міста набуває нових рис і в плані інфраструктури. На перше місце виходить раніше неможлива, а сьогодні досить помітна і значна форма – джаз-фестиваль. Серед причин, які сприяли її актуалізації відмічається: бурхливий розвиток міжнародних музичних відносин (до нашої країни з виступами приїздить багато відомих зарубіжних джазових музикантів, і навпаки, українські джазмени демонструють свої вміння на зарубіжній сцені); розширений інформаційний простір; розгалуження вітчизняної джазової освіти, у витоків якої стоять корифеї українського джазу. Все це, безумовно, відбивається на джазовому житті країни, впливаючи на розвиток та удосконалення цього жанру, результатом чого стає поява джаз-фестивалів в багатьох містах України, зокрема в Чернігові.

Фестиваль "Chernihiv Jazz Open", організатором якого виступає творче агентство "ЧС Студіо" на чолі з директором О. Федоренко та арт-директором фестивалю Д. Коровіним, проходить з 2010 року. На сьогодні він має міжнародний статус: для виступів запрошуються музиканти та колективи з різних країн світу (Карл Фрієрсон (De-Phazz, Німеччина), "Paris combo" (Франція), Куба Станкевич (Польща), "Morfe Acoustic Band" (Білорусь) та ін.). Поряд з зарубіжними виконавцями на сцені фестивалю з'являється багато молодих українських виконавців та колективів, частіше – київських (біг-бенд Київського музичного училища ім. Р. М. Глієра під керівництвом Денніса Аду, ансамбль "Five Point" та Ольга Лукачева, квартет Руслана Єгорова, "Big Jump Band"), рідше – місцевих ("Диксиленд", ансамбль "Jazz inЖир").

Структура даного фестивалю, як правило, наступна: 1) джаз-парад (відбувся за участю військових джазових колективів); 2) "Зелена сцена" – концерт під відкритим небом, яким завершувався джаз-парад (за участю місцевих колективів: фанк-гурту "Jam Bubble Band", "F-Trio", та ін.); 3) основна дводенна програма фестивалю у формі концерту; 4) "Grand Jam" – джем-сешн, який незмінно проводився в арт-пабі "Varenik's" поміж учасників фестивалю та запрошених музикантів; 5) виставка джазових фотографій; 6) газета фестивалю, де опублікована програма, спонсори, яскраві події минувших фестивалів тощо; 6) фуршет, сувеніри та атрибутика фестивалю; 7) фан-магазин – розпродаж джазових дисків, які приносять відвідувачі фестивалю за бажанням.

Стильова палітра фестивалю дуже різноманітна. Однак можливо виділити декілька сталих напрямків: фолк- та етно-джаз, традиційний джаз (свінг, диксиленд) та сучасні напрямки (кул, поп-джаз, інколи – джаз-рок). З кожним роком географічні межі фестивалю розширюються. Разом з тим жорсткішим стає відбір вітчизняних, зокрема молодих, учасників, що зорієнтований на покращення якості виконавської майстерності, яка іноді не зовсім відповідає рівню зарубіжних виконавців та при порівнянні різко контрастує. Цю проблему можна віднести і до всеукраїнського рівня, адже саме культура виконання є показником якості розвитку цього жанру в нашій країні [6, 530]. Разом з тим, все частіше під час проведення подібних фестивалів виникає проблема жанрової та стильової

вої плутанини, тобто в газеті чи буклеті фестивалю заявлений стиль виконання не відповідає реальному звучанню на сцені.

Підсумовуючи враження від ситуації, яка склалася в джазовому житті Чернігова за роки незалежності нашої країни, можна відмітити інтенсифікацію процесу розвитку даного жанру та розширення його інфраструктури: по-перше, на тлі деяких колективів, що продовжували свою діяльність з 70-х років (зокрема, "Меридіан" В. Савенка) починає виокремлюватися значна кількість новостворених, які мають статус професійних; по-друге, офіційно створено відповідну спеціалізацію у початковій та середній ланках музичної освіти, що дозволяє забезпечувати джазові колективи більш-менш кваліфікованими кадрами; по-третє, окрім репрезентантів ансамблевої та оркестрової форм музикування, з'являються яскраві постаті, які здатні відтворити і сольо-імпровізаційну (С. Чарковський, О. Вишнепольський, О. Ткаченко, С. Проценко та ін.). Разом з цим помітно ускладнився репертуар колективів, відповідно – розширився і його стильовий діапазон (від традиційних джаз стандартів до модерн джазу і, навіть, джазових обробок українських фольклорних творів). За цей час у місті утвердилися основні форми побутування джазу (прикладна, концертна та джем-сейшн – як "проміжна"), а також з'явилася нова – джаз фестиваль.

Головною ознакою даного періоду можна вважати поступову професіоналізацію джазового виконавства, що відбувається завдяки розгалуженню системи освіти в даному напрямку. Результатом цього стало розширення кола яскравих солістів-імпровізаторів – представників жанру, відомих не тільки в Україні, а і за кордоном. Завдяки вищезначеному та активізації міжнародних музичних зв'язків стає можливою організація джаз-фестивалів, що на сьогодні реалізується масово, перетворюючись на фестивальний рух (майже у кожному обласному центрі нашої країни існує дана форма). Фестиваль є репрезентантом джазової культури як на регіональному, так і всеукраїнському рівнях. У зв'язку з цим помітною тенденцією стає включення до репертуару вітчизняних виконавців джазових обробок українських фольклорних творів, що дозволяє говорити про спроби відтворення власного, самобутнього стилю вітчизняного зразка жанру.

Узагальнюючи все зазначене вище зауважимо, що чимало проблем, що постають перед прихильниками джазу Чернігівщини, властиві (за нашими спостереженнями) й іншим регіонам України. Тому плекаємо надію, що результати даної розвідки стануть у пригоді усім, хто зацікавлений в успішному розвитку джазу у системі вітчизняної культури.

Примітки

¹ Дана практика взагалі була типовою для одеських джазових музикантів, та як не дивно, але факт дещо нагадує традиції музикування перших новоорлеанських бендів під час пароплавних гулянь по Міссісіпі, що припадали на початок ХХ ст. Між тим, традиція музикування на пароплавах збереглася і до сьогодні.

² Зазвичай це була якась популярна інформація відносно окремих стилів цього жанру, виконавців, композиторів та їхніх творів.

Література

1. Войченко О. М. Стан та розвиток джазової музики в Україні: 60-70-ті роки ХХ ст. / О. М. Войченко // Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв. – К. : Міленіум, 2011, № 4'2011. – С.172–176.
2. Задубінний А. Джаз без кордонів / Андрій Задубінний // Народна армія. – 2008. – 25 квітня.
3. Кізлова О. Є. Український джаз у сучасному соціальному контексті на початку ХХІ ст. / О. Кізлова // Питання культурології: зб. наук. праць. – Вип. 28 / КНУКІМ – К., 2012. – С. 194–200.
4. Кириченко І. Луцький джаз-клуб: міжнародна музична діяльність в епоху глобалізації / І. Кириченко // Музикознавчі студії: зб. наук. праць. – Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – Вип. 5. – С. 302–310.
5. Олендарьов В. М. Джаз на Донеччині: проблеми історії, теорії та практики / В. М. Олендарьов // Музичне мистецтво Донбасу: зб. наук. праць. – Академія мистецтв України, ДДК ім. С. С. Прокоф'єва., 2001 р. – С. 69-77.
6. Рось З. Діяльність міжнародних джазових фестивалів як показник основних тенденцій розвитку джазового фестивального руху в Україні в період 1990-2012 рр. / З. Рось // Галичина. Науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис. 2013. Ч. 22–23. – С. 523–530.
7. Саранчин А. Через тернии к джазу. Становление джазовой музыки в Киеве / А. Саранчин // Київське музикознавство: збірник статей / Київський інститут музики ім. Глієра. 2011. – Вип. 39. – С.142–151.
8. Симоненко В. Українська енциклопедія джазу / В. Симоненко. – К.: Центрмузінформ, 2004. – 230 с.
9. 100 років. Чернігівське музичне училище ім. Ревуцького. / упорядник В. М. Суховерський. – Чернігів: "Стар", 2004. – 171 с.

References

1. Voichenko O. M. Stan ta rozvytok dzhazovoi muzyky v Ukraini: 60-70-ti roky KhKh st. / O. M. Voichenko // Visnyk Derzhavnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv. – K.: Milenium, 2011, № 42011. – S.172–176.
2. Zadubinnyi A. Dzhaz bez kordoniv / Andrii Zadubinnyi // Narodna armiiia. – 2008. – 25 kvitnia.
3. Kizlova O. Ie. Ukrainskyi dzhaz u suchasnomu sotsialnomu konteksti na pochatku KhKhI st. / O. Kizlova // Pytannia kulturolohii: zb. nauk. prats. – Vyp. 28 / KNUKIM – K., 2012. – С. 194–200.
4. Kyrychenko I. Lutskyi dzhaz-klub: mizhнародna muzychna diialnist v epokhu hlobalizatsii / I. Kyrychenko // Muzykoznavchi studii: zb. nauk. prats. – Lutsk: Volyn. nats. un-t im. Lesi Ukrainky, 2010. – Vyp. 5. – S. 302–310.
5. Olendarov V. M. Dzhaz na Donechchyni: problemy istorii, teorii ta praktyky / V. M. Olendarov // Muzychne mystetstvo Donbasu: zb. nauk. prats. – Akademiia mystetstv Ukrainy, DDK im. S. S. Prokof'ieva., 2001 r. – S. 69-77.
6. Ros Z. Diialnist mizhнародnykh dzhazovykh festyvaliv yak pokaznyk osnovnykh tendentsii rozvytku dzhazovoho festyvalnoho rukhu v Ukraini v period 1990-2012 rr. / Z. Ros // Halychyna. Naukovyi i kulturno-prosvitnii kraieznavchyi chasopys. 2013. Ch. 22–23. – S. 523–530.
7. Saranchin A. Cherez ternii k dzhazu. Stanovlenie dzhazovoy muzyki v Kieve / A. Saranchin // Kyivske muzykoznavstvo: zbirnyk statei / Kyivskyi instytut muzyky im. Hliiera. 2011. – Vyp. 39. – S.142–151.
8. Symonenko V. Ukrainska entsyklopediia dzhazu / V. Symonenko. – K.: Tsentrmuzinform, 2004. – 230 s.
9. 100 rokiv. Chernihivske muzychne uchylshche im. Revutskoho. / uporiadnyk V. M. Sukhoverskyi. – Chernihiv: "Star", 2004. – 171 s.